

Hrvatska kulturna i politička povijest

VLADAVINA ANŽUVINACA U 14. STOLJEĆU

VLADAVINA SIGISMUNDA LUKSEMBURŠKOG – KRAJ 14. I POČETAK 15.
STOLJEĆA

KONTEKST

- Smrt kralja Andrije III. (1301.)
- Kraj dinastije Arpadovića
- Dinastička kriza u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu
- Borba za prijestolje među europskim dinastijama

ANŽUVINCI

Francuska plemićka dinastija Anjou

Veze s Napuljskim Kraljevstvom

Legitimitet u Ugarskoj preko ženskih nasljednih prava

DOLAZAK KARLA ROBERTA

- Karlo Robert Anžuvinac (1308.–1342.)
- Krunjen 1301., konačno priznat 1310.
- Oslanjanje na papinsku potporu
- Otpor domaćeg plemstva
- Oslabljuje moć velikaša
- Obnavlja kraljevsku vlast
- Financijske i vojne reforme

STANJE U HRVATSKOJ

DO ANŽUVINACA

- Slaba kraljevska vlast
- Dominacija velikaških obitelji
- Šubići, Frankopani, Babonići
- Regionalna autonomija i rascjepkanost

Karlo I. Robert i Hrvatska

BORBA PROTIV OLIGARHA

Slom moći Šubića (1322.)

Jačanje kraljevske uprave

Imenovanje lojalnih banova

Stabilizacija prilika u Slavoniji

Centralizacija vlasti

Reforme Karla I. Roberta

Gospodarske

- Razvoj rudnika (zlato, srebro)
- Uvođenje stabilne valute (zlatni forint)
- Jačanje trgovine
- Rast kraljevskih prihoda

Administrativne

Reorganizacija županija

Jačanje funkcije bana

Uvođenje novih poreznih sustava

Oslanjanje na lojalne plemiće

ODNOSI S DALMACIJOM

- Dalmacija pod mletačkom prijetnjom
- Hrvatski gradovi između Ugarske i Venecije
- Ograničen kraljevski utjecaj
- Diplomatske napetosti

ULOGA CRKVE

- Snažna veza s papinstvom

Jačanje kraljevog patronata

- Crkva kao izvor legitimiteta

Jačanje diplomatskih veza

- Podrška crkvenim institucijama

Korištenje crkvenih institucija u administraciji

- Jačanje biskupija u Hrvatskoj

LUDOVİK I. ANŽUVINAC

Vladavina: 1342.-1382.

Nasljednik Karla Roberta

Jedan od najmoćnijih vladara srednje Europe

Ekspanzionistička politika

- Ratovi protiv Venecije
- Pohodi u Dalmaciji

Ludovik I. i Hrvatska

- Učvršćivanje kraljevske vlasti

UNUTARNJA POLITIKA

Stabilnost

Potvrda plemićkih prava i suradnja s hrvatskim plemstvom

Sukobi s Mletačkom Republikom

Borba za dalmatinske gradove

Zadarski mir (1358.): Venecija se odriče Dalmacije, koja je vraćena pod hrvatsko-ugarsku krunu

Vrhunac teritorijalnog širenja

Jačanje kraljevske prisutnosti

1358. Višegradski ugovor – osigurana autonomija Dubrovniku

KULTURA I PRAVO

- Razvoj pisanih isprava
- Pokušaj ukidanja određenih pravnih tradicija
- Kulturni utjecaji zapadne Europe
- U Ugarskoj je otvorio prvo sveučilište - u Pečuhu

Reforme

Reorganizirao je dvorsku kancelariju i sustav sudova

Organizirao je tajnu dvorsku kancelariju

Stvorio je dvorsko plemstvo

Na čitavom prostoru Kraljevstva proveo je opsežnu reformu županijskoga sustava, koju je obilježilo sjedinjenje većega broja starih i prostorno manjih županija u više velikih

Županije pretvorene u autonomne plemićke zajednice.

Potvrdio je 1351. Zlatnu bulu Andrije II.

- Dopunio je kako bi osigurao nasljednost i neotuđivost posjeda nižega plemstva
- Štiti niže plemstvo od samovolje magnata

Ujednačio je prava i obveze kmetova.

Smrt Ludovika I. i kriza nasljedstva

- Smrt 1382. bez muškog nasljednika

Elizabeta Kotromanić Anžuvinska – supruga Ludovika

- Dinastička nestabilnost

Marija Anžuvinska – kći Ludovika – ugarska kraljica

Hedviga – kći Ludovika – poljska kraljica

- Početak krize vlasti

Hrvatsko plemstvo – nezadovoljno

- Pojačani unutarnji sukobi

Izabire za kralja napuljskog kralja Karla Dračkog (ubijen u atentatu organiziranom od strane Elizabete)

Građanski rat – Elizabeta ubijena, Marija će vladati sa suprugom Sigismundom

SIGISMUND LUKSEMBURŠKI

Sigismund Luksemburški (1387.–1437.)

Suprug Marije Anžuvinske

Dolazak na prijestolje uz prvotni otpor

Kasnije car Svetog Rimskog Carstva

Njegova vladavina obilježena je dinastičkim sukobima, borbom protiv Osmanlija i prvo jačanjem pa onda slabljenjem kraljevske vlasti

Problemi

Početni problemi Sigismundove vladavine

Pobune plemstva – osporavaju legitimitet

Protukralj: Ladislav Napuljski

- Snažna potpora u Dalmaciji

Nestabilnost u Hrvatskoj

Slabljenje kraljevske kontrole

Sigismund i Hrvatska

Unutarnje reforme Sigismunda

- Kontrola plemstva
- Suradnja s pojedinim velikaškim rodovima
 - Frankopani
- Politička marginalizacija Sabora
- Kontrola Crkve

Pokušaji centralizacije vlasti

Reforma plemićkih prava

Ograničen uspjeh u Hrvatskoj

Upravne i pravne promjene

Jačanje kraljevskog autoriteta putem bana i kraljevskih sudova

Ban ostaje ključni predstavnik kraljevske vlasti u Hrvatskoj

Ograničeni uspjeh zbog jakog lokalnog plemstva

REZULTATI

Slabljenje kraljeve vlasti

Dodjeljivanje posjeda plemstvu i jačanje moći velikaša

Dugoročna fragmentacija vlasti

- Hrvatska trajno izložena osmanskoj prijetnji
- Slabljenje gospodarske moći
- Stalni ratovi

Dalmacija i mletačko pitanje

Slabljenje kraljevske kontrole nad Dalmacijom

Ladislav Napuljski 1409. prodaje Dalmaciju Mletačkoj Republici

Žigmund gubi izravan nadzor nad većim dijelom dalmatinskih gradova

Sigismund i Osmanlije

Bitka kod Nikopolja (1396.)

Veliki poraz kršćanske vojske

Sudjelovanje hrvatskog plemstva

Prekretnica u borbi protiv Osmanlija

Dugoročne posljedice za Kraljevstvo

Korištenje Hrvatske u obrambene uloge

- Početak osmanske prijetnje
- Hrvatska kao “predziđe kršćanstva”
- Postavljeni temelji za kasniji vojni granični sustav
- Povećana militarizacija
- Demografski i gospodarski gubici